

ಒನಕೆ ತೂಬು ಸೋದೆ ಅರಸರ ಆವಿಷ್ಕಾರ

ನೀರಿನ ಸದ್ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಉತ್ತರಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಶಿರಸಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಸೋಂದಾ ಸನಿಹದ ಬಾಡ್ಲೆಕೊಪ್ಪದ 'ಮುಂಡಿಗೆಕೆರೆ'ಗೆ ಸೋದೆ ಅರಸರು ತಾವೇ ಆವಿಷ್ಕರಿಸಿದ ಜಲ ಬಳಕೆ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅದೇ ಒನಕೆ ತೂಬು ಎಂಬ ಸಾಧನ.

■ ಚಿತ್ರ ಬರಹ: ಗಣಪತಿ ಹಾಸ್ತುರ

'ನೀರು' ಈಗ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ನೀರಿನ ಬಳಕೆ ಇಂದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೂ ಜಾಗತಿಕ ಮಹತ್ವ ಬಂದಿದೆ. ಕಡು ಬೇಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಯಲು ಸೀಮೆಯಲ್ಲೇಕೆ, ಮಲೆನಾಡಿನ ತಂಪು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರು ನೀರಿಗಾಗಿ ಪರದಾಡಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಇದೆ. ನೀರಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತ ತಜ್ಞರು ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸುರಿಯುವ ಮಳೆಯನ್ನು, ಹಾಗೂ ಓಡುವ ನೀರನ್ನು ಇಂಗಿಸಲು ಸುಲಭ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿ, ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡುವ ಕೆಲಸವು ನಡೆದಿದೆ. ಈ ಕಾಲದ ವಾಸ್ತವಿಕತೆ ಹೀಗಿದ್ದರೂ, ಇರುವ ನೀರನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಸದ್ಬಳಕೆ ಮಾಡುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ 'ಒನಕೆ ತೂಬೆ' ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನ.

ಉ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿರಸಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಸೋಂದಾ ಸನಿಹದ ಬಾಡ್ಲೆಕೊಪ್ಪದ 'ಮುಂಡಿಗೆಕೆರೆ'ಗೆ ಸೋದೆ ಅರಸರು ತಾವೇ ಆವಿಷ್ಕರಿಸಿದ ಜಲ ಬಳಕೆ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವಾದ ಒನಕೆ ತೂಬನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈ ಮುಂಡಿಗೆಕೆರೆಯೂ ಬೆಳ್ಳುಕಿಗಳ ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಸಕ್ತ ಸ್ಥಳವಾಗಿದ್ದು, ಅದೀಗ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಕ್ಷಿಧಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನೀರನ್ನು ಅಮೃತದಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಸಮರ್ಪಕ ಬಳಕೆಯ ಮೂಲಕ ಸುತ್ತಲಿನ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸೋದೆ ಅರಸರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು, ನೀರನ್ನು

ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಎನಿದು ಒನಕೆ ತೂಬು?

ಅಲ್ಲಿನ ಕೆರೆಯ ದಕ್ಷಿಣದ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದೆ. ಒಂದು ಕಡೆ ಆಯತಾಕಾರದ ಕಲ್ಲಿನ ಕಟ್ಟಿಯಿದ್ದು, ನಡುವೆ ಇಳಿಜಾರಿನಲ್ಲಿ 6 ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದರ ಮಧ್ಯೆ 11 ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು 'ತೂಬು' ಇದೆ. ಇದು ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ 3 ಹಂತಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಕೆರೆಯಿಂದ ಕಾಲುವೆಗೆ ಬರುವಂತಹ ನೀರನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಗೇಟಿನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ತೂಬು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ 'ಒನಕೆ ತೂಬು' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಕೆರೆಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಖ್ಯ ತೂಬಿನಿಂದ ಸುಮಾರು 20 ಅಡಿ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಲಂಕಾರ ರಹಿತವಾದ ಚಿಕ್ಕ ಗುಡಿಯಿದೆ. ಈ ಗುಡಿಗೆ ದಡದಿಂದ ಇಳಿಯಲು 12 ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಇದೆ. ಇದು 7 ಅಡಿ ಎತ್ತರ 7 ಅಡಿ ಅಗಲವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಗುಡಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾಹಿತಿ ಲಭಿಸಿಲ್ಲ. ಕಾವಲುಗಾರನ ವಸತಿಗೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಗುಡಿ ಆಗಿರಬಹುದು ಎಂಬುದು ಸ್ಥಳೀಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಈ ಗುಡಿಯ ಎದುರು 5x5 ಅಡಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಚಿಕ್ಕ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಇದ್ದು, ಇದು 3 ಹಂತಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಬಹುಶಃ ತೂಬಿನಿಂದ ಬಂದ ನೀರು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಕಾಲುವೆ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ

ಹೋಗಲು ಇದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು. ಕೆರೆಯ ನೀರು ಕಲ್ಯಾಣಿಗೆ ಬರಲು ಸಂಪರ್ಕವಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣಿಗೆ ಬಂದು ಸಂಗ್ರಹವಾದ ನೀರು, ಮುಂದೆ ಕಾಲುವೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಮನೆ ಬಳಕೆಗೆ, ಹಾಗೂ 15 ರಿಂದ 20 ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ನಷ್ಟಿದ್ದ ತೋಟ ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸೋದೆ ಅರಸರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಈ ಒನಕೆ ತೂಬು ಇಂದು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾದರೂ, ಅವರು ನೀರಿನ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಇಂದು ಸಹ ಕಾಣಬಹುದು.

ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದು ಯಾವಾಗ?

ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜಲ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಮಿತ ಬಳಕೆಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿದ ಈ ಒನಕೆ ತೂಬನ್ನು ಯಾವಾಗ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಲಿಖಿತ ಆಧಾರಗಳು ದೊರಕಲಿಲ್ಲ. ಆದರೇ, 1555 ರಿಂದ 1603 ರವರೆಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದ ಸೋದೆಯ ಎರಡನೆಯ ಅರಸನಾದ ಅರಸಪ್ಪ ನಾಯಕನು ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ನೀಡಿದನು ಎಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ ಇರುವುದರಿಂದ, ಅವನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಒನಕೆ ತೂಬು ನಿರ್ಮಾಣ ಆಗಿರಬಹುದೆಂದು ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಏನೇ ಇರಲಿ ಗತ ಕಾಲದ ನೀರಿನ ಬಳಕೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಧಾನಗಳು ಸುಲಭ ಮತ್ತು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮುಂಡಿಗೆಕೆರೆಗೆ ಅಳವಡಿಸಿದ ಅರಸುಕಾಲದ 'ಜಲ ನಿಯಂತ್ರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ'ಯೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ■